

Jacint Verdaguer,

l'escriptor del segle XIX català

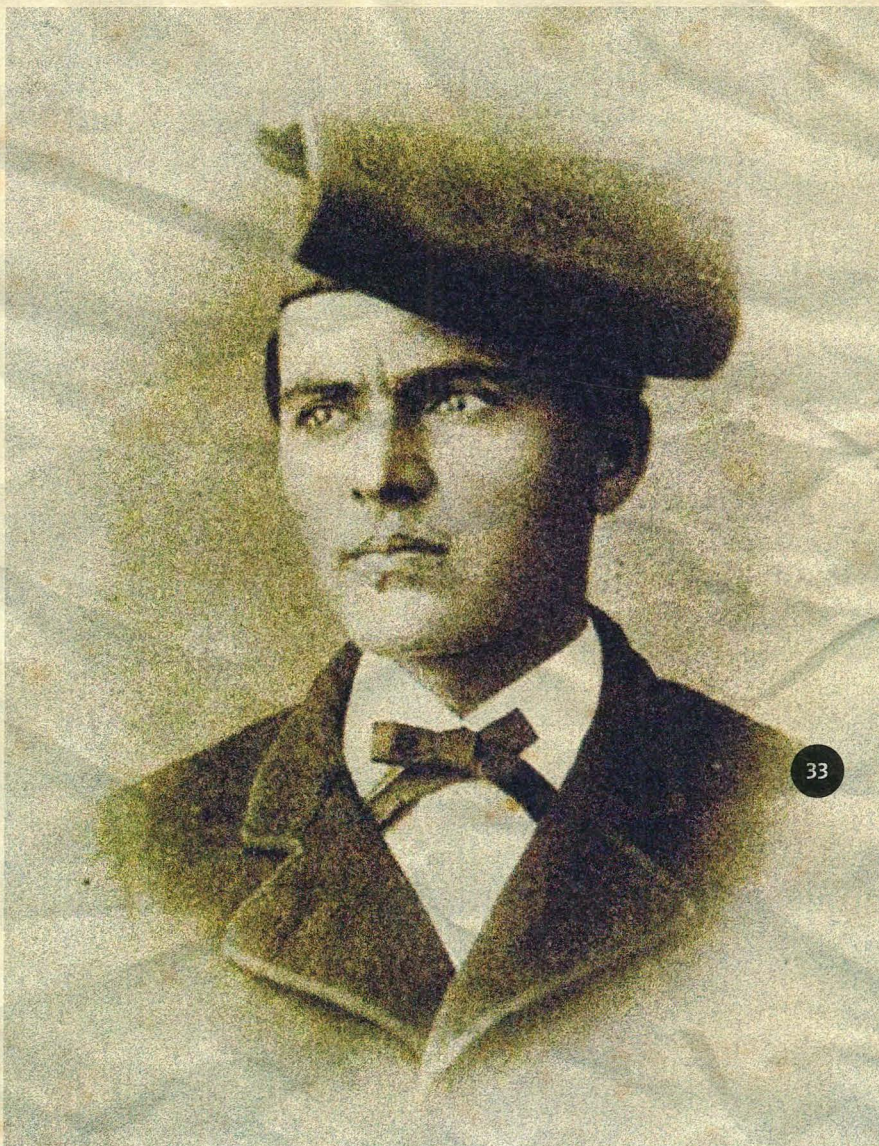
Verdaguer (Folgueroles, 1845 – Barcelona, 1902) fou, sense discussió, l'escriptor més important, representatiu, simbòlic i universal de tot el segle XIX català. L'ús precís del mot, la riquesa lingüística, la qualitat formal, l'elaboració intel·lectual d'alta volada, l'amplitud de l'obra feta, el rigor del treball resultant, tot un conjunt de dades que caracteritzen la seva producció i honorarien qualsevol literatura i, per elles soles, enlairarien la literatura catalana al rang de qualsevol de les millors de les europees. La seva contribució a la Renaixença fou, així, decisiva per a donar prestigi social a la cultura catalana, aleshores sota l'opressió estructural del poder centralista, i situar la llengua, discriminada políticament, a un nivell d'extraordinària qualitat.

La manca de lectura i de reconeixement, però, de la pròpia cultura, ha fet considerar-lo més com a autor del *Virolai*, o sigui, "Mossèn Cinto", una mena de toc folklòric de l'excels escriptor d'obres cabdals com *Canigó* o *L'Atlàntida*, semblant, i en alguns aspectes superior, a Balzac, Hugo o Zola, per esmentar tres escriptors de relleu. Escriví fonamentalment poesia però com tots els grans escriptors, i ell ho és plenament, conreà gèneres com el periodisme de denúncia; els articles aplegats en llibre esdevenen un fris de la prosa de combat més coratjosa: *En defensa pròpia* (edició molt assequible a Tusquets, 2002). El periodisme de viatges: *De Tànger a Sant Petersburg* (Tusquets, 2003), etc., sense oblidar l'extens epistolari o els avui gairebé desconeguts discursos.

Si en la poesia, tanmateix, és el deliri dels amants de la paraula amb les citades *Canigó* i *L'Atlàntida*, obres mestres i de lectura forçada en qualsevol formació de qualitat, també excel·leix Verdaguer en l'oratoria i la prosa narrativa, entre d'altres. Una escriptura que esdevindrà encara avui model a conèixer i de la qual aprendre, com palesa l'actual edició múltiple de l'obra completa pel grup Enciclopèdia Catalana, amb títols puntuals en edicions d'actualització revisades per Narcís Garolera com *Flors de Calvari* (2003), *Al cel* (2003), *Idil·lis i cants místics* (2005), les tres a Columna molt ben editades. Dues obres especialment aptes per a ser llegides per la gent jove, totes ho són tanmateix, són *Pàtria* i *Aires del Montseny* (les dues a Edicions de 1984, 2002).

El domini de Verdaguer de la prosa és perfecte i *Canigó* serà la seva millor obra poètica que dedica als "Catalans de França" i no fa pas referència als emigrats, sinó als que ara en diem Catalunya del Nord i canta l'origen d'una Catalunya centrada, no limitada, pel Pirineu. Hi apareix fantasia i màgia i profunditat. Ens diu l'esmentat estudiós: "Un dels millors passatges del poema és el "Cant de gentil" on el protagonista conclou, romànticament, que la felicitat humana és impossible:

"Dues obres especialment aptes per a ser llegides per la gent jove, totes ho són tanmateix, són Pàtria i Aires del Montseny"

**"Mes, si jo et tinc, per què m'enyoro?
si tu em somrius, doncs, de què ploro?
Lo cor de l'home és una mar,
tot l'univers no l'ompliria..."**

Temes vius i actuals, de la solitud a la vida de parella, física o mental, compartida. Una vegada llençat l'embolcall de la disfressa del polsim o resclosit de sagristia rànica que ha segrestat sovint la imatge (i l'obra, ai las!) de Verdaguer apareix un home, ras i curt, amb les seves tensions i anhels, amb els desigs i il·lusions i qui puguí podrà gaudir de l'alta literatura, plaer reservat a esperits especials com la literatura de *best-seller* és reservada als alfabetitzats consumistes: La poètica de Verdaguer és autoritzada només per als esperits especials que sàpiguen entendre els versos, el que valen.

La seva obra, de variats registres, del popular de sentit disciplent –"Lo tafetà", un romanç anònim– a l'èpic culte –com *Canigó*–, disposa així d'una alta qualitat. Ha estat molt traduït arreu d'Europa, ja en vida, i els avatars polítics de Catalunya han fet minvar la seva presència intel·lectual al conjunt de les lletres internacionals i en el món

"Qui pugui podrà gaudir de l'alta literatura, plaer reservat a esperits especials com la literatura de best-seller és reservada als alfabetitzats consumistes: La poètica de Verdaguer és autoritzada només per als esperits especials que sàpiguen entendre els versos, el que valen"

Per conèixer una visió general de l'autor disposem d'una molt notable síntesi que edità la Generalitat a la sèrie «Catalans il·lustres», i titulada *Jacint Verdaguer. Esbós biogràfic i antologia* publicada l'any del centenari de la mort (2002). Col·lecció de la qual, per cert, ara que en podrien aparèixer més i donar-lo a conèixer a la ciutadania absent de referents —com fan tots els governs del món que governen després de les opressions postbèl·liques—, ara, estranyament per l'il·lús, no n'apareixen, com si tots els catalans coneguessin Ferrer Guàrdia, Casals, Claret, Carner, Layret o Irla, per citar només cinc noms.

Josep M. Figueres
Historiador

Lo pi de les tres branques

Per on baixa el Llobregat
dels Pirineus a la plana,
don Guillem de Mont-rodon
a trenc de dia davalla,
voltat de comtes i ducs
en ufanosa colcada.

De l'alta sella en l'arçó,
sobre arabesca gualdrapa,
seu en Jaume nostre rei;
no du més corona encara
que la de son cabell d'or
que algun àngel li ha deixada.

Lo tenia presoner
Narbona dins sa muralla:
al vencedor de Muret
Mont-rodon lo demanava;
Monfort no l'hi vol donar,
per gendre diu que se'l guarda.

Quan lo sant Pare en té esment,
que a corre-cuita, li mana,
torne son rei a Aragó
i al Pirineu la seva àliga.

Catalunya, aixeca el front,
doble sol avui t'aguaita,
lo sol que et surt a orient
i el que t'ix a tramuntana.

Lo que et surt al Pirineu
te vol donar una ullada;
mes, infantó de sis anys,
no vol ésser vist encara,
ja el veuran a Lleida prou
davant la cort catalana.

Abans d'arribar a Berga
s'enfilen per la muntanya,
per entre Estela i Queralt
de Campllong envers la plana;
quan són al mig de Campllong
la nit fosca és arribada.

Lo Campllong té com un bres
dues serres per barana,
per coberta un bosc de pins
verds tot l'any com l'esmeragda.
Corona immensa de tots
és una hermosa pinassa,

pinetells semblen los pins
entorn de llur sobirana,
geganta dels Pirineus
que per sang té rius de saba.
Com una torre és son tronc
que s'esbadia en tres branques
com tres titans rabassuts
que sobre els núvols s'abracen,
per sostenir en lo cel
una cúpula de rama
que fa ombra a tot lo pla
com una nova muntanya.(...)

En dolça contemplació
lo sorprèn lo bes de l'alba;
al bes de l'alba i al seu
don Jaume se desvetllava;
-He somiat que era gran
i d'un bell país monarca,
d'un bell país com aqueix
entre la mar i la muntanya.
Com eix pi meravellós,
mon regne posà tres branques,
foren tres regnes en un,
ma corona els coronava.
Esbrinant somni tan dolç
lo sol li dóna a la cara
i esporuguida a ponent
la mitja lluna s'amaga.
Lo somni del rei infant
lo vell templari l'acaba
en extàtica oració,
espill de visió més clara.
Veu Catalunya la gran
fer-se més gran i més ampla,
robant als moros València,
prenent-los l'Illa Daurada.
Unides veu a les tres
com les tres cordes d'una arpa
com les tres nimfes d'eixa mar,
d'aqueix jardí les tres Gràcies.
Mes al veure desvetllar
lo lligador d'eixa garba,
profeta, al Conqueridor
sols li diu eixa paraula:
-Preguem, que sols Déu és gran,
los hòmens són ombra vana;
preguem que sia aqueix pi

l'arbre sagrat de la pàtria.

Jacint Verdaguer (1845-1902)